

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МЕЛЬНИК ТЕТЯНА ЮРІЇВНА

УДК 657.6:658.15 (043.3)

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Мороз Юлія Юзефівна,
Житомирський національний
агроекологічний університет,
завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Шевчук Володимир Олександрович,
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
проректор з науково-педагогічної та наукової роботи

кандидат економічних наук, професор,
Куцик Петро Олексійович,
Львівська комерційна академія,
ректор, професор кафедри бухгалтерського обліку

Захист відбудеться “31” березня 2016 р. о 15⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “27” лютого 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради, д.е.н., проф.

О.А. Лаговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим критерієм успішної роботи підприємств, який характеризує остаточний результат усіх видів діяльності і є джерелом приросту активів їх власників. В той же час, з кожним роком стан формування фінансових результатів вітчизняних підприємств погіршується. Так, за даними Державної служби статистики України¹, за підсумками 2014 року 33,7 % підприємств отримали збитки на суму 858,1 млрд. грн., а загальний фінансовий результат (сальдо) до оподаткування по Україні мав від'ємне значення і склав 523,6 млрд. грн. За таких умов вагомим значення набувають питання, що стосуються генерування інформації для контролювання фінансових результатів, а процес їх формування, розподілу і використання має риси ключових об'єктів обліку, аналізу та управління.

Оскільки процес формування, розподілу та використання фінансових результатів через об'єктивні та суб'єктивні чинники може відхилитися від бюджетних (цільових) параметрів підприємства, виникає необхідність ухвалення своєчасних рішень щодо його коригування. Дієвість і результативність таких управлінських рішень значною мірою залежить від чітко організованого на підприємстві внутрішнього контролювання, що посідає важливе місце в загальній системі управління суб'єктів господарювання. В той же час, функціонування системи контролювання фінансових результатів неможливе без достовірної, оперативної, релевантної інформації та її аналітичного опрацювання. Необхідність обліково-аналітичного забезпечення системи контролювання фінансових результатів впливає із потреб власників, держави і найманих працівників у інформації (системі показників), яка надасть їм можливість виявити закономірності й тенденції формування фінансових результатів, встановити та оцінити основні фактори, що позитивно чи негативно впливають на процес їх створення, розподілу і використання, виявити резерви і, таким чином, збільшити рівень прибутковості діяльності підприємства та максимізувати його додану та справедливу вартість.

Проблемами інформаційного забезпечення контролювання в різні часи займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: Р. Адамс, М.Т. Білуха, С.В. Бардаш, В.В. Бурцев, К. Друрі, Т.А. Бутинець, Н.Г. Виговська, С.Ф. Голов, Н.І. Дорош, Є.В. Калюга, М.Д. Корінько, М.В. Кужельний, П.О. Куцик, В.Ф. Максимова, М.В. Мурашко, Ю.Ю. Мороз, Л.В. Нападовська, В.П. Пантелеєв, С.М. Петренко, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, О.Ю. Редько, І.І. Сардачук, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, В.О. Шевчук, Ю.С. Цаль-Цалко та інші.

Питанням контролювання фінансових результатів, їх обліку та аналізу присвячено дисертаційні роботи В.І. Кузя, Я.В. Лебедзевич, М.В. Ломонос-Чанкселіані, О.І. Олійничук, Л.А. Поливани, Н.В. Прохар, Ж.С. Труфіної, С.Б. Шипіної, Н.В. Уткіної та інших дослідників.

В той же час, дискусійність багатьох теоретичних положень, недосконалість нормативного й методичного забезпечення процесу обліку і аналізу фінансових результатів діяльності підприємств та недостатній рівень дослідження проблем

¹ Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

моделювання обліково-аналітичного забезпечення з огляду на сучасні інформаційні потреби суб'єктів контролювання за фінансовими результатами зумовили вибір теми дисертації, визначили мету, завдання та логіко-структурну побудову дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темою № 422 “Дослідження та удосконалення механізму обліково-аналітичного забезпечення контролювання процесу формування, розподілу та використання фінансових результатів підприємства” (номер державної реєстрації 0115U001960). В межах наукової теми автором розроблено пропозиції щодо удосконалення механізму відображення процесів формування та розподілу фінансових результатів в обліку та обґрунтовано систему аналітичних показників для процесу контролювання формування, розподілу і використання фінансових результатів підприємства.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні і розвитку теоретичних та організаційно-методичних положень, а також розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств.

Відповідно до сформульованої мети в дисертації поставлено наступні завдання:

- конкретизувати сутність та завдання контролювання фінансових результатів підприємств, обґрунтувати структуру та інструменти його обліково-аналітичного забезпечення;
- висвітлити існуючі підходи та упорядкувати класифікацію контролювання фінансових результатів для цілей обліку, аналізу як основи підвищення ефективності управління прибутком;
- обґрунтувати теоретичні основи організації обліково-аналітичного забезпечення та інструментарій контролювання фінансових результатів;
- визначити основні напрями удосконалення методики бухгалтерського обліку формування та розподілу фінансового результату в системі рахунків на основі аналізу чинних підходів;
- дослідити сутність і місце управлінського обліку та обґрунтувати його інструменти для формування інформаційного забезпечення процесу контролювання фінансових результатів на різних рівнях прийняття управлінських рішень;
- удосконалити систему показників фінансової звітності в частині надання інформації про формування та розподіл фінансових результатів з метою задоволення інформаційних потреб різних суб'єктів контролювання;
- обґрунтувати систему аналітичних процедур для організації контролювання формування, розподілу та використання фінансових результатів підприємств;
- конкретизувати і розвинути методику управлінського аналізу формування фінансових результатів у системі інформаційно-аналітичного забезпечення їх контролювання;
- сформулювати методичні засади та обґрунтувати напрями аналітичних досліджень та систему показників для контролювання розподілу та використання фінансових результатів, що надасть можливість приймати більш ефективні

інвестиційно-інноваційні рішення.

Об'єктом дослідження є процеси обліково-аналітичного забезпечення системи контролювання формування, розподілу і використання фінансових результатів підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів обліково-аналітичного забезпечення системи контролювання фінансових результатів підприємств.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертації є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань використано такі методи: морфологічний аналіз – для узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності та понятійно-категоріального апарату предмета дослідження; теоретичне узагальнення, наукова абстракція, системний аналіз – для подальшого розвитку теоретичних засад та дослідження проблем організації бухгалтерського обліку фінансових результатів підприємств; моделювання – для визначення підходів до організації та методики обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів; статистичного, фінансового й економічного аналізів – для розробки методичних засад аналізу фінансових результатів підприємств; порівняльний – при дослідженні нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку й аналітичного забезпечення процесу контролювання фінансових результатів; графічний – для наочного зображення і схематичного представлення теоретичного та практичного матеріалу дослідження.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку, аналізу та контролю фінансових результатів діяльності підприємств, матеріали науково-практичних конференцій; нормативно-правові акти України; інформаційні матеріали Державної служби статистики України; оприлюднені дані офіційної звітності суб'єктів господарювання, що розміщені на їх сайтах і на сайті Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; довідкові та інформаційні видання; Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з вдосконалення механізму формування обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств.

Найбільш вагомими теоретичними та практичними результатами, що характеризують наукову новизну дослідження та особистий внесок автора, зводяться до наступного:

удосконалено:

- класифікацію контролювання фінансових результатів шляхом обґрунтування необхідності виділення додаткових ознак щодо напрямів контролювання, аналітичності, об'єктів, етапів та виконавців, які дозволяють підвищити ефективність системи контролювання та сформуванню обліково-аналітичного забезпечення її функціонування;

- методичні підходи до обліку доходів і витрат за класами рахунків 7 «Доходи і результати діяльності» та 9 «Витрати діяльності» залежно від джерел їх виникнення та видів діяльності, що забезпечує прозорість облікової інформації та її

систематизацію з метою формування інформаційної бази для аналізу і контролювання фінансових результатів підприємств;

– систему показників фінансової звітності в частині форми № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за розділом І “Фінансові результати” завдяки чіткому розмежуванню формування фінансових результатів за видами діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна) та введення додаткових показників щодо розподілу прибутку за відповідними напрямками (споживання, накопичення, резервування), що підвищує інформативність звітності і забезпечує потреби користувачів;

– управлінський аналіз в частині визначення впливу різних чинників на формування фінансових результатів та оцінювання показників беззбитковості на рівні підприємства, центрів відповідальності, об’єктів діяльності, покупців, географічних сегментів, що дозволяє суб’єктам контролювання здійснювати деталізовані та оперативні аналітичні дослідження відповідно до потреб користувачів;

– концептуальну модель комплексного аналізу фінансових результатів в частині виділення додаткових показників їх розподілу і використання, що дозволяє оптимізувати структуру елементів власного капіталу, індивідуальне та колективне споживання наявних фінансових ресурсів власниками і персоналом підприємства, науково обґрунтувати ефективність вкладання прибутку в ресурсні об’єкти господарської діяльності;

дістало подальший розвиток:

– трактування сутності поняття “контролювання фінансових результатів”, зміст якого розширено шляхом деталізації тих об’єктів контролювання, які визначаються з урахуванням інвестиційно-інноваційних мотивів різних учасників господарської діяльності, що дає можливість більш глибоко здійснювати процес контролювання формування, розподілу і використання фінансових результатів;

– організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку фінансових результатів шляхом виділення окремого синтетичного рахунку 78 “Валовий прибуток (збиток)”, з відповідними субрахунками: 781 “Валовий прибуток (збиток) від реалізації готової продукції”, 782 “Валовий прибуток (збиток) від реалізації робіт і послуг”, 783 “Валовий прибуток (збиток) від реалізації товарів”, що надає можливість оперативно аналізувати та контролювати формування фінансових результатів в розрізі центрів відповідальності та об’єктів діяльності;

– методичне забезпечення управлінського обліку фінансових результатів на основі обліку різниці між цільовими і фактичними обсягами витрат, доходів, прибутку з використанням методів таргет-костинг та кайзен-костинг, що дозволяє оцінювати і контролювати фактори, які впливають на створення прибутку та його величину, визначати резерви, прогнозувати майбутні фінансові результати й приймати ефективні управлінські рішення;

– система аналітичних процедур шляхом їх упорядкування на основі виділення окремих блоків показників (співвідношень; тенденцій; сценаріїв розвитку), адаптованих до визначених в дослідженні інформаційних ресурсів, що забезпечує можливість проведення якісного аналізу для процесу контролювання формування, розподілу і використання фінансових результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні основних напрямів та розробці конкретних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств молокопереробної галузі України. Основні теоретичні і практичні розробки впроваджені в діяльність державних органів влади та практичну діяльність суб'єктів господарювання:

- рекомендації щодо формування системи інформації для процесу контролювання фінансових результатів підприємств (Департамент економічного розвитку, торгівлі та міжнародного співробітництва Житомирської обласної державної адміністрації, довідка № 04-к/986 від 15.07.2014 р.);

- рекомендації щодо застосування методик управлінського аналізу в процесі інформаційно-аналітичного забезпечення контролювання формування фінансових результатів підприємств (ПАТ “Житомирський маслозавод”, довідка № 1991 від 14.07.2014 р.);

- пропозиції щодо аналітичних досліджень в системі контролювання розподілу і використання фінансових результатів підприємств (ТОВ “Андрушівський маслосирзавод”, довідка № 182 від 22.07.2014 р.).

Пропозиції з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств використано у навчальному процесі Житомирського державного технологічного університету під час викладання навчальних дисциплін “Фінансовий аналіз”, “Економіка підприємства”, “Звітність підприємств” та “Управлінський облік” (довідка № 44-45/1015 від 30.06.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, розробки та пропозиції дисертаційної роботи є результатом самостійно проведених досліджень автора. Всі праці, в яких викладені результати наукових досліджень, є одноосібними.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, викладені в дисертації, доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 13 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відображено в публікаціях [13–25].

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 25 наукових праць загальним обсягом 10,78 друк. арк., які належать особисто автору, в тому числі 2 статті у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 10 статей у наукових фахових виданнях, 13 тез доповідей на конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 208 сторінках друкованого тексту. Робота містить 17 таблиць на 13 сторінках (з яких 3 таблиці розміщено на 4 сторінках), 37 рисунків на 20 сторінках (з яких 2 рисунки розміщено на 2 сторінках) та 17 додатків на 54 сторінках. Список використаних джерел нараховує 267 найменувань і розміщений на 27 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, викладено зв'язок роботи з науковими планами і програмами, наведено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та інформаційну базу дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, вказано характер їх апробації.

У першому розділі “Теоретичні основи контролювання фінансових результатів та його обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві” розглянуто та розширено економічну сутність поняття “контролювання фінансових результатів” в управлінській діяльності та його обліково-аналітичного забезпечення; уточнено мету та завдання контролювання фінансових результатів; удосконалено класифікацію контролювання з метою інформаційного забезпечення управління фінансовими результатами підприємств; обґрунтовано процес організації формування обліково-аналітичної інформаційної бази для контролювання фінансових результатів; визначено інструментарій контролювання фінансових результатів.

Економічним підсумком господарської діяльності є фінансовий результат, який характеризує усі аспекти функціонування підприємства. У зв'язку з цим операції з формування, розподілу та використання фінансових результатів підприємства підлягають контролюванню, що забезпечує своєчасність внесення коригувань у господарську діяльність задля уникнення збитків та досягнення бажаного прибутку.

Процес контролювання фінансових результатів як складова частина активної діяльності системи управління підприємством передбачає наявність трьох етапів: установлення бюджетних показників у створенні прибутку, що піддаються вимірюванню в обліку; зіставлення з ними реальних результатів та визначення, аналіз і оцінювання відхилень; прийняття необхідних управлінських рішень. В той же час, наявність збитків свідчить про недостатньо ефективні дії управлінського персоналу щодо контролювання фінансових результатів підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Формування фінансових результатів до оподаткування на підприємствах України²

(млн. грн.)

Показник	Рік				
	2010	2011	2012	2013	2014
1. Фінансовий результат (сальдо): усього у % до попереднього року	58744,9 х	121092,6 206,1	102077,6 84,3	33802,8 33,1	-523587,0 х
2. Прибуток: усього у % до попереднього року	209050,4 х	268533,6 128,5	273448,1 101,8	230505,1 84,3	334517,3 145,1
3. Збиток: усього у % до попереднього року	150305,5 х	147441,0 98,1	171370,5 116,2	196702,3 114,8	858104,3 436,2

Ситуація, що склалася в системі управління на підприємствах не створює дієвого механізму оцінки і контролювання фінансового результату, тому актуальним завданням сьогодні є формування системи його інформаційного забезпечення за допомогою обліку та економічного аналізу.

На основі проведених досліджень щодо визначення сутності понять “контроль” та “контролювання” було обґрунтовано, що контролювання фінансових результатів – це активний, всеохоплюючий, систематичний та безперервний процес, що полягає в спостереженні та перевірці суб'єктами контролювання фактичного стану формування, розподілу і використання фінансових результатів підприємств з метою визначення його відповідності встановленим нормам (показникам бюджетів,

² Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

стандартам, вимогам статуту, чинного законодавства тощо) та попередженні й виявленні відхилень, що виникають під час здійснення господарської діяльності, а також прийняття необхідних управлінських рішень для забезпечення обґрунтованих фактичних результатів з метою досягнення максимальної доданої та справедливої вартості підприємств.

У процесі дослідження, було встановлено, що основним виробником і постачальником інформації, необхідної для здійснення контролювання фінансових результатів, є система обліково-аналітичного забезпечення, яку слід розглядати як єдність підсистем обліку і аналізу, що виконують відповідні функції та взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування та передачі якісної й оперативної обліково-аналітичної інформації її користувачам – суб'єктам контролювання. В роботі обґрунтовано складові обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансового результату підприємства (рис. 1).

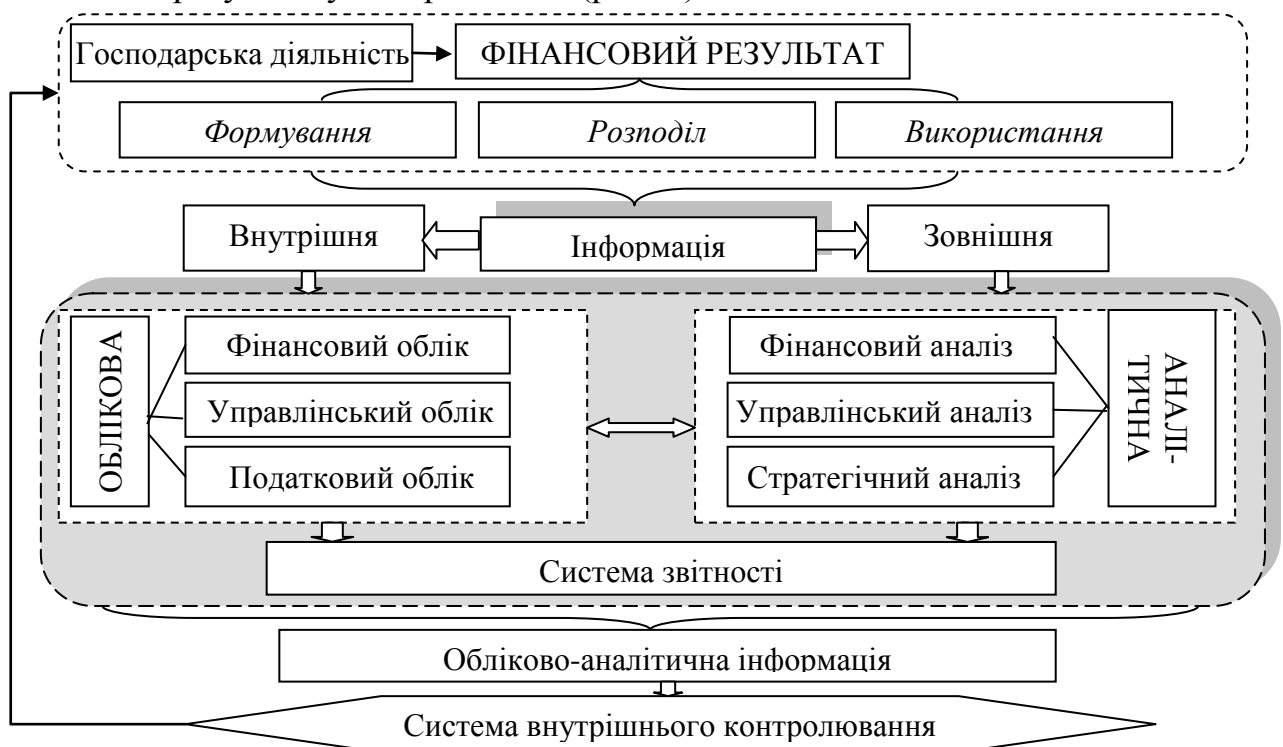

Рис. 1. Складові обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансового результату підприємства

Основою цієї структури є виділення для процесу контролювання двох напрямів інформації (внутрішня і зовнішня), що забезпечуються окремими видами обліку і аналізу та системою звітності.

Проведені дослідження свідчать про відсутність у теорії й практиці чіткої класифікації контролювання фінансових результатів з метою його інформаційного забезпечення. В той же час, науково обґрунтована класифікація контролювання фінансових результатів в системі управлінської діяльності дозволяє глибше зрозуміти його сутність як найважливішої складової частини поняття управління і є найважливішою умовою його раціонального обліково-аналітичного забезпечення.

Узагальнюючи існуючі точки зору щодо видів контролювання, що існують в економічній літературі, і враховуючи сукупність об'єктів фінансових результатів, в

роботі удосконалено класифікацію контролювання фінансових результатів шляхом обґрунтування необхідності виділення додаткових ознак щодо напрямів (формування, розподіл, використання), аналітичності (об'єкти діяльності, центри відповідальності, види господарської діяльності, підприємство в цілому, покупці, географічні сегменти, форми розрахунків), об'єктів (витрати, доходи, обсяги діяльності, створений фінансовий результат, податок на прибуток, чистий фінансовий результат, капіталізований прибуток, спожитий прибуток), етапів (попереднє, поточне (у режимі “on-line”), заключне) та виконавців (власник, виконавчі органи на рівні підприємства, виконавчі органи на рівні структурних підрозділів, трудовий колектив, органи фіскальної служби), що дозволяє глибше зрозуміти його сутність та здійснювати обліково-аналітичне забезпечення.

У дисертації обґрунтовано, що організацію обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів необхідно розглядати як безперервний, послідовний процес формування інформаційних потоків, що містить певну сукупність стадій та відповідних етапів щодо збирання, обробки, зберігання та передачі інформації (рис. 2).

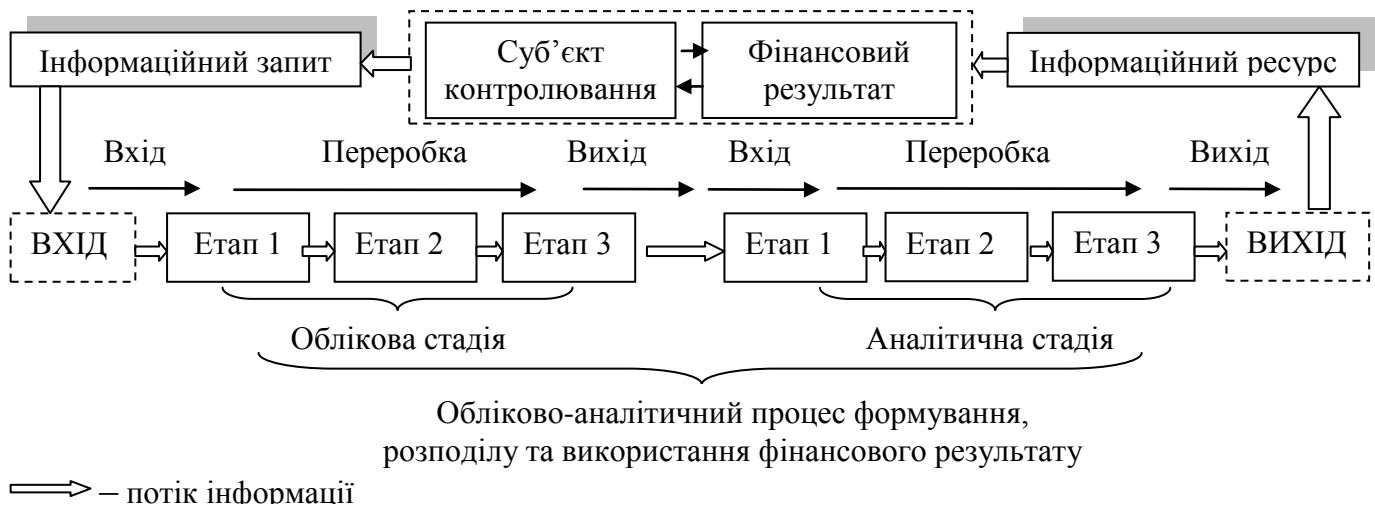

Рис. 2. Організація обліково-аналітичного процесу в системі контролювання фінансових результатів

Доведено, що інформація про формування, розподіл та використання фінансового результату, рухаючись від джерела до користувачів, проходить облікову та аналітичну стадії, які забезпечують характеристику об'єктів контролювання і задовольняють інформаційні потреби суб'єктів контролювання. В дисертації було виділено та охарактеризовано етапи облікової (первинний, поточний, підсумковий) та аналітичної (організаційно-підготовчий, методичний, результативний) стадій обробки інформації для процесу контролювання фінансових результатів.

У другому розділі “**Обліково-інформаційне забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств**” розглянуто теоретичні аспекти організації і методики формування інформації у фінансовому та управлінському обліку фінансових результатів з метою їх контролювання, визначено невирішені проблеми щодо визнання та накопичення на бухгалтерських рахунках доходів, витрат і фінансових результатів, відображення їх у звітності та запропоновано напрями

вирішення окреслених проблем для забезпечення ефективного управління прибутком.

Раціонально організована система обліку на підприємстві передбачає забезпечення потреб управління релевантною інформацією. В той же час, в ході дослідження було встановлено, що сучасна система обліку на підприємствах характеризується низкою проблем щодо впорядкованості визначення та відображення фінансових результатів як на бухгалтерських рахунках, так і у звітності, що, в свою чергу, послаблює контрольну та інформаційну функції бухгалтерського обліку.

Враховуючи, що економічним результатом діяльності центрів відповідальності підприємств, який характеризує, по суті, ефективність господарювання на стадії виробництва (створення) об'єктів діяльності, є валовий прибуток, в роботі було обґрунтовано необхідність виділення окремого синтетичного рахунку 78 "Валовий прибуток (збиток)", який повинен мати у своєму складі 3 субрахунки: 781 "Валовий прибуток (збиток) від реалізації готової продукції", 782 "Валовий прибуток (збиток) від реалізації робіт і послуг", 783 "Валовий прибуток (збиток) від реалізації товарів", а кожний субрахунок може мати необхідну кількість аналітичних рахунків. Такі зміни створять можливість розподілу валового прибутку за аналітичними рахунками реалізованих об'єктів діяльності, що покращить інформаційне забезпечення контролювання формування фінансових результатів на різних рівнях. При цьому на рахунку 79 "Фінансові результати" буде відображатися створення чистого фінансового результату, що є підставою для зміни його назви на рахунок 79 "Чистий фінансовий результат".

Дослідивши сучасний порядок формування облікової інформації, було зроблено висновок, що в діючому Плані рахунків та формі № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" не існує чіткого виділення напрямів діяльності для організації обліку доходів, витрат та фінансових результатів. Для усунення неузгодженостей між потребами в інформації щодо фінансових результатів за видами діяльності та наявною методикою їх формування на рахунку 79 "Чистий фінансовий результат" в роботі було запропоновано внести зміни до складу його субрахунків: 791 "Результат основної діяльності", 792 "Результат іншої операційної діяльності", 793 "Результат фінансової діяльності", 794 "Результат інвестиційної діяльності", 795 "Інші доходи і витрати".

На сьогоднішній день проблемною для реалізації на підприємствах є методика визначення фінансового результату за відповідними джерелами. Враховуючи позиції вчених, в роботі було виділено наступні джерела формування фінансового результату, які, відповідно, є джерелами виникнення доходів і витрат: від реалізації об'єктів діяльності (внаслідок чого утворюється активний прибуток), володіння, первісного визнання та переоцінки активів (є джерелами формування пасивного прибутку). Для вирішення зазначеної проблеми було запропоновано розмежувати господарські операції відповідно до їх участі у створенні: 1) безпосередньо фінансових результатів з відображенням на рахунках класу 7 "Доходи і результати діяльності" і 2) вартості підприємства з відображенням на рахунках класу 4 "Власний капітал та забезпечення зобов'язань" в частині власного капіталу.

У роботі було обґрунтовано, що управлінський облік в системі обліково-

аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів – це інструмент оперативного виявлення, вимірювання, накопичення, підготовки, інтерпретації інформації щодо характеристик стану (фактичного та бюджетного) витрат, доходів та фінансових результатів з різним рівнем деталізації, яка формується відповідно до інформаційних запитів суб'єктів контролювання та придатна для проведення якісного управлінського аналізу. Дослідивши сутність управлінського обліку, автором було виділено та обґрунтовано його властиві інструменти для інформаційного забезпечення процесу контролювання фінансового результату: формування центрів відповідальності за фінансовими результатами; бюджетування прибутку; управлінський контроль прибутку за об'єктами реалізації через методи обліку доходів і витрат; оцінка одержаного фінансового результату за рівнем точки беззбитковості; побудова аналітичних рахунків для формування фінансових результатів; система управлінської звітності за фінансовими результатами.

У сучасних умовах господарювання в системі управлінського обліку найбільш дієвим механізмом є використання інтегрованої моделі досягнення цільового фінансового результату на основі окремих елементів концепцій таргет-костинг та кайзен-костинг.

Головним завданням при формуванні фінансового результату за методом обліку кайзен-костинг є ліквідація наявної різниці між величиною фактичного і цільового прибутку шляхом поточного (в режимі нормативного обліку) контролювання запровадження оптимізаційних заходів щодо створення доходів і витрат (рис. 3).

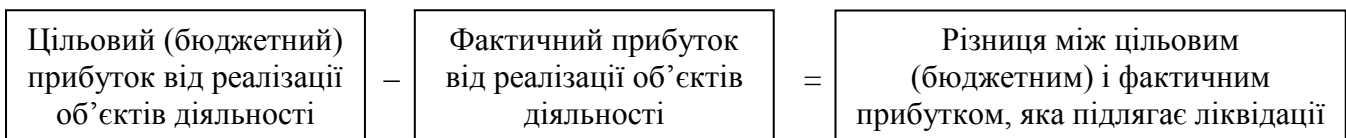

Рис. 3. Механізм контролювання формування фінансового результату з використанням методу обліку кайзен-костинг (ліквідація різниці між фактичним і цільовим (бюджетним) прибутком)

Механізм контролювання формування фінансового результату з використанням методу обліку таргет-костинг дає можливість мінімізувати собівартість реалізованої продукції і максимізувати дохід, що формується відповідно до можливостей ринку, та забезпечувати отримання необхідного рівня цільового (бюджетного) прибутку (рис. 4).

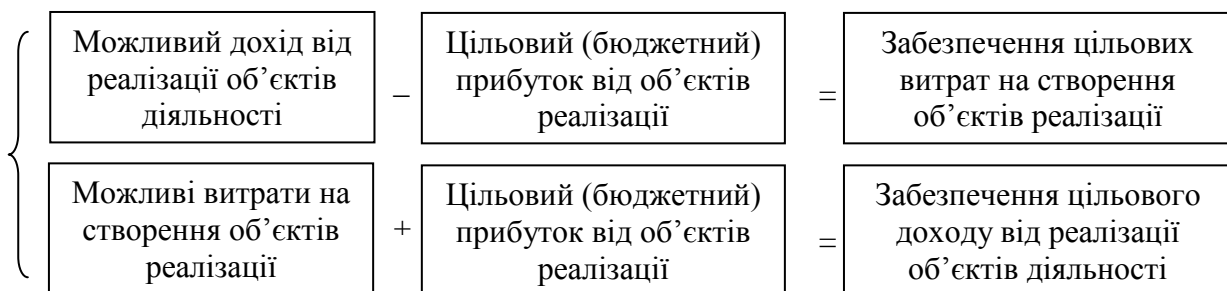

Рис. 4. Механізм контролювання формування цільового (бюджетного) прибутку з використанням методу обліку таргет-костинг (забезпечення цільових (бюджетних) витрат і доходів)

Використання запропонованого в роботі методичного підходу до управлінського обліку фінансових результатів дозволяє оцінювати і контролювати фактори, що впливають на величину прибутку в процесі його створення, визначати резерви, прогнозувати майбутні фінансові результати й приймати ефективні управлінські рішення.

Проведений аналіз діючої форми фінансової звітності № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” доводить, що на сьогодні частина інформаційних потреб суб’єктів контролювання фінансових результатів, в тому числі щодо розподілу прибутку, не може бути задоволена через обмеженість та неузгодженість її показників. З метою підвищення достовірності, аналітичності й зрозумілості бухгалтерської інформації в роботі запропоновано вдосконалену форму № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” в частині розділу I “Фінансові результати”. Доведено, що завдяки чіткому розмежуванню формування фінансових результатів за видами діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна) та відображенню розподілу прибутку за відповідними напрямками (споживання, накопичення, резервування) посилюється інформативність звітних показників для потреб контролювання.

Третій розділ **“Модернізація системи аналітичних досліджень для процесу контролювання фінансових результатів діяльності підприємств”** присвячено розвитку теоретичних положень економічного аналізу фінансових результатів підприємства в частині: уточнення сутності аналітичних процедур, сфери застосування різноманітних прийомів і методів аналізу під час виконання аналітичних процедур; обґрунтування методів управлінського аналізу формування фінансових результатів; аналітичних досліджень в системі контролювання розподілу і використання фінансових результатів.

Аналітичне опрацювання системи упорядкованих інформаційних ресурсів дозволяє не лише виявляти, систематизувати та обробляти найбільш цінну облікову інформацію, але й створювати власну інформацію, що формується за допомогою спеціальних прийомів. У роботі автором було запропоновано систему аналітичних процедур, які використовуються в процесі контролювання фінансового результату, шляхом їх упорядкування на основі виділення окремих блоків показників (співвідношень; тенденцій; сценаріїв розвитку), адаптованих до визначених в дослідженні інформаційних ресурсів, що забезпечує можливість проведення якісного аналізу для процесу контролювання формування, розподілу і використання фінансових результатів.

Дослідивши думки різних вчених, було визначено сутність управлінського аналізу в системі контролювання фінансових результатів підприємства як проміжного етапу управління, об’єктом якого є минула, поточна і майбутня діяльність підприємства щодо створення, розподілу і використання прибутку (збитку), інформаційною базою – дані, зібрані в системі обліку та призначені для аналітичної підтримки управлінських рішень.

Для оцінки формування фінансових результатів підприємства в системі управлінського аналізу автором обґрунтовано необхідність використання окремих методик (аналіз відхилень, беззбитковості та впливу факторів) та додаткових

досліджень щодо створення прибутку в розрізі покупців, центрів відповідальності та географічних сегментів (сукупності покупців за відповідною територіальною громадою) (рис. 5).

Рис. 5. Модель управлінського аналізу в процесі контролювання формування фінансових результатів підприємства із врахуванням запропонованих методик та додаткових аналітичних рівнів

Використовуючи представлені методики управлінського аналізу щодо оцінки показників прибутку підприємства на різних аналітичних рівнях його формування, буде отримано потужний інструмент для контролювання прибутку та прогнозування можливих його значень. На цій основі можна швидко визначати потенційні зміни в асортименті продукції, обсягах реалізації, цінах та собівартості, здійснювати гнучке

планування в оперативному режимі.

Ефективність функціонування підприємства залежить не лише від обсягу створеного прибутку, а й від напрямів його розподілу та використання. Результати досліджень проведених в дисертації, підтверджують необхідність використання адекватного сьогоднішньому механізму контролювання ефективності процесу розподілу й використання чистого прибутку (збитку), який повинен ґрунтуватися на основі якісної аналітичної інформації.

Автором було визначено, що одним із визначальних факторів, який впливає на управлінські рішення щодо пропорцій розподілу прибутку, є стадія життєвого циклу підприємства (ЖЦП). Відповідно до цього, в роботі запропоновано групи показників, які потребують оцінки на різних стадіях ЖЦП з метою визначення нормативів контролювання розподілу прибутку.

У роботі обґрунтовано структурну модель розподілу створеного прибутку підприємства, яка має такий вигляд:

$$\text{СПП} = \underbrace{\text{СПП} \times K_1}_{\text{ПП}} + \underbrace{\text{СПП} \times K_2}_{\text{ДВ}} + \underbrace{\text{СПП} \times K_3}_{\text{РК}} + \underbrace{\text{СПП} \times K_4}_{\text{ПС}} + \underbrace{\text{СПП} \times K_5}_{\text{ПА}}, \quad (1)$$

де СПП – створений прибуток підприємства; $K_{1...5}$ – розподільчий коефіцієнт; ПП – податок на прибуток; ДВ – дивіденди; РК – резервний капітал; ПС – прибуток до споживання; ПА – прибуток на приріст активів.

У наведеній моделі важливо, щоб розмір створеного прибутку збільшувався (СПП \rightarrow max), а розподільчий коефіцієнт мав оптимальне значення для кожного напрямку розподілу прибутку залежно від стадії життєвого циклу, на якій знаходиться підприємство ($K \rightarrow \text{opt}$).

З метою аналітичного забезпечення контролювання ефективності розподілу чистого фінансового результату в роботі обґрунтовано необхідність вивчення джерела розподілу прибутку в динаміці та за структурою в наступному розрізі: фонд споживання, що містить внутрішнє індивідуальне (дивіденди, участь найманих працівників у розподілі прибутку), внутрішнє колективне (задоволення соціальних потреб колективу: проведення оздоровчих та культурно-масових заходів) та зовнішнє споживання (розвиток територіальних громад, благодійна діяльність); фонд накопичення, що містить використання прибутку на приріст необоротних (в тому числі виробничих і невиробничих) та оборотних активів; резервний фонд (поповнення резервного капіталу та інших видів резервів).

Також була обґрунтована система показників (коефіцієнтів) з метою контролювання ефективності використання прибутку за різними напрямками (в частині споживання та капіталізації) та об'єктами (щодо інвестування прибутку в необоротні і оборотні активи, фінансові вкладення, використання на дивідендні виплати, розвиток територіальних громад, благодійну діяльність, відтворення робочої сили та резервування).

Запропонований підхід щодо аналітичних досліджень в системі контролювання розподілу і використання фінансового результату дозволяє оптимізувати джерела формування елементів власного капіталу, індивідуальне та колективне споживання наявних фінансових ресурсів власниками і персоналом підприємства, науково

обґрунтувати ефективність вкладання прибутку в ресурсні об'єкти господарської діяльності та приймати ефективні інвестиційно-інноваційні рішення.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичні узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, яке полягає в дослідженні та розробці науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення контролювання формування, розподілу та використання фінансових результатів підприємств. Результати дослідження дають підстави для таких висновків:

1. Обґрунтовано, що сучасні умови розвитку української економіки визначають підґрунтя для зростання важливості контролювання фінансових результатів підприємств. Опрацювання теоретичних засад поняття “контролювання фінансових результатів” дозволило обґрунтувати його сутнісні характеристики та визначити як активний, всеохоплюючий, систематичний та безперервний процес одержання і оцінювання інформаційних ресурсів та прийняття управлінських рішень, що знаходить своє застосування при формуванні, розподілі і використанні фінансового результату підприємства. Таке трактування слугує основою розвитку організації та методики формування інформаційних ресурсів щодо фінансових результатів в системі бухгалтерського обліку і економічного аналізу.

2. Теоретичним підґрунтям обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансового результату підприємства є його класифікація. Відсутність науково обґрунтованої класифікації контролювання з метою його обліково-аналітичного забезпечення та потреб управління фінансовим результатом підприємства призводить до ускладнення формування інформаційних ресурсів для суб'єктів контролювання. У дисертаційній роботі удосконалено класифікацію контролювання фінансових результатів шляхом обґрунтування необхідності виділення додаткових ознак щодо напрямів контролювання, аналітичності, об'єктів, етапів та виконавців, які дозволяють підвищити ефективність системи контролювання та сформуванню обліково-аналітичного забезпечення її функціонування.

3. Організацію обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів необхідно розглядати як безперервний, послідовний процес формування інформаційних потоків, що містить певну сукупність операцій (стадій, етапів) щодо збирання, обробки, зберігання та передачі інформації. При цьому початковим моментом організації всього обліково-аналітичного процесу (тобто “входом”) було визначено інформаційний запит суб'єктів контролювання фінансового результату, а результатом здійснення всіх стадій та відповідних етапів обліково-аналітичного процесу (тобто “виходом”) – інформаційний ресурс у вигляді системи показників, які містять інформацію щодо формування, розподілу та використання фінансового результату підприємства відповідно до поставленого суб'єктами контролювання інформаційного запиту.

Для розуміння сутності й механізмів формування інформаційного забезпечення системи контролювання фінансових результатів в роботі надано упорядковану класифікацію специфічних методів контролювання фінансового результату.

4. Під час дослідження було встановлено, що сучасна система бухгалтерського обліку в Україні характеризується низкою проблем щодо впорядкованості

формування фінансового результату підприємства в системі бухгалтерських рахунків, що, в свою чергу, послаблює контрольну функцію бухгалтерського обліку.

Пропозиції щодо визначення та відображення фінансового результату в системі рахунків бухгалтерського обліку створять інформаційну базу для його контролювання: в розрізі центрів відповідальності та створених об'єктів діяльності (виділення окремого синтетичного рахунку 78 “Валовий прибуток (збиток)”); в розрізі окремих видів діяльності та в цілому (внесення змін до назви, змісту та складу субрахунків рахунку 79 “Чистий фінансовий результат”); відповідно до джерел формування (розмежування господарських операцій відповідно до їх участі в створенні фінансового результату і вартості підприємства (рахунки 79 “Чистий фінансовий результат” та 42 “Додатковий капітал”).

5. Використання запропонованого інструментарію управлінського обліку, зокрема адаптованих методів обліку витрат, доходів та фінансового результату, забезпечить створення інформаційної бази для аналізу та контролювання формування фінансового результату в розрізі об'єктів діяльності, центрів відповідальності та по підприємству в цілому, що створить передумови для оптимізації витрат й доходів та організації стратегічного управлінського обліку.

6. З метою підвищення інформативності показників фінансової звітності щодо формування доходів, витрат і фінансового результату в розрізі видів діяльності, а також щодо розподілу прибутку в дисертаційній роботі запропоновано складати вдосконалену форму № 2 “Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” за розділом I “Фінансові результати”, завдяки чіткому розмежуванню формування фінансових результатів за видами діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна) та введення додаткових показників щодо розподілу прибутку за відповідними напрямками (споживання, накопичення, резервування).

7. Обґрунтовано, що аналітичне опрацювання облікових даних дозволяє не лише виявляти, систематизувати та обробляти створену інформацію на рахунках бухгалтерського обліку, але й створює власну інформацію, що формується за допомогою використання спеціальних прийомів. У дисертаційній роботі як важливий елемент методики аналізу фінансового результату було визначено аналітичні процедури у вигляді технічних прийомів та способів аналізу. На основі дослідження сутності аналітичних процедур, враховуючи наявні погляди вчених, автором була запропонована упорядкована система аналітичних процедур на основі виділення окремих блоків показників (співвідношень; тенденцій; сценаріїв розвитку), адаптованих до визначених в дослідженні інформаційних ресурсів, що забезпечує можливість проведення якісного аналізу для процесу контролювання формування, розподілу і використання фінансових результатів.

8. З метою надання суб'єктам контролювання якісної, оперативної та деталізованої інформації щодо фінансового результату підприємства запропоновано використовувати інструментарій управлінського аналізу, який передбачає можливість виведення оперативних діагностичних висновків та створення деталізованої аналітичної інформації за будь-яким центром формування фінансового результату на підприємстві. Зокрема, було обґрунтовано необхідність використання таких методик, як аналіз відхилень фінансового результату від бюджетних

показників, аналіз беззбитковості за окремими центрами формування фінансового результату та факторний аналіз формування фінансового результату. Управлінський аналіз в частині визначення впливу різних чинників на формування фінансових результатів та оцінювання показників беззбитковості на рівні підприємства, центрів відповідальності, об'єктів діяльності, покупців, регіонів дозволяє здійснювати суб'єктам контролювання деталізовані та оперативні аналітичні дослідження відповідно до потреб користувачів.

9. З метою удосконалення управління процесом розподілу та використання прибутку підприємства в дисертаційній роботі було обґрунтовано концептуальну модель комплексного аналізу фінансових результатів в частині виділення додаткових показників їх розподілу і використання, що дозволяє оптимізувати структуру елементів власного капіталу, індивідуальне та колективне споживання наявних фінансових ресурсів власниками і персоналом підприємства, а також науково обґрунтувати ефективність вкладання прибутку в ресурсні об'єкти господарської діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Мельник Т.Ю. Інформаційні аспекти контролювання фінансових результатів у бухгалтерському обліку і податкових розрахунках / Мельник Т.Ю. // Економічний часопис XXI. – 2013. – № 9–10 (2). – С. 67–70 (0,65 друк. арк.) (включено до: SCOPUS; Index Copernicus; Ulrich's Periodicals Directory; EBSCOhost; Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.); РИНЦ).

2. Мельник Т.Ю. Формування інформаційних ресурсів управлінського обліку для контролювання фінансових результатів підприємства / Т.Ю. Мельник // Молодий вчений. – 2015. – № 8 (23), Ч. 2. – С. 63–68 (0,63 друк. арк.) (включено до: РИНЦ; ScholarGoogle; OAJI; CiteFactor; Research Bible; Index Copernicus).

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Данько Т.Ю. Сутнісна характеристика контролю та визначення його класифікаційних ознак / Т.Ю. Данько // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – № 4 (45). – С. 57–65 (0,66 друк. арк.).

4. Данько Т.Ю. Аналіз підходів до визначення понять “контроль” та “контролювання” в управлінській діяльності / Т.Ю. Данько // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. – 2009. – № 6 (97). – С. 93–99 (0,62 друк. арк.).

5. Мельник Т.Ю. Деякі організаційні аспекти контролювання в управлінській діяльності / Т.Ю. Мельник // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – № 4 (50). – С. 213–215 (0,36 друк. арк.).

6. Мельник Т.Ю. Ідентифікація внутрішніх суб'єктів контролювання діяльності підприємства / Т.Ю. Мельник // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 2 (52). – С. 147–152 (0,80 друк. арк.).

7. Мельник Т.Ю. Визначення об'єктів контролювання в системі управлінської діяльності підприємства / Т.Ю. Мельник // Вісник Хмельницького національного

університету / Економічні науки. – 2010. – № 4, Т. 4. – С. 112–119 (0,70 друк. арк.).

8. Мельник Т.Ю. Аналітичне забезпечення процесу контролю діяльності підприємства / Т.Ю. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. – 2012. – № 6, Т. 1. – С. 78–85 (0,85 друк. арк.).

9. Мельник Т.Ю. Формування облікової політики для системи контролю фінансових результатів / Т.Ю. Мельник // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – № 4 (62). – С. 146–151 (1,00 друк. арк.).

10. Мельник Т.Ю. Аналітичні процедури в системі контролю формування фінансових результатів на молокопереробних підприємствах / Т.Ю. Мельник // Вісник Чернігівського державного технологічного університету / Економічні науки. – Чернігів, 2013. – № 1 (64). – С. 190–200 (0,86 друк. арк.).

11. Мельник Т.Ю. Модифікація завдань формування фінансових результатів у контексті забезпечення контролю показників у фінансовій звітності / Т.Ю. Мельник // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2013. – № 3 (142). – С. 183–190 (0,97 друк. арк.).

12. Мельник Т.Ю. Теоретичні аспекти аналітичного забезпечення контролювання розподілу прибутку підприємства / Т.Ю. Мельник // Науковий вісник Херсонського державного університету / Економічні науки. – 2015. – № 12, ч. 2. – С. 201–205 (0,51 друк. арк.).

Матеріали конференцій:

13. Данько Т.Ю. Мета та принципи контролювання в управлінській діяльності / Т.Ю. Данько // Тези ХХХІV наук.-практ. міжвуз. конф., присвяченої Дню університету (16–18 березня 2009 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2009. – С. 29–30 (0,22 друк. арк.).

14. Мельник Т.Ю. Внутрішнє контролювання: проблеми та значення в управлінні підприємством / Т.Ю. Мельник // Зб. матер. ІІІ міжнар. науково-практ. конф. «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва» (11 грудня 2009 р.). – Харків: ХНАДУ, 2009. – С. 54–55 (0,12 друк. арк.).

15. Мельник Т.Ю. Роль інформаційного забезпечення контролювання діяльності підприємства / Т.Ю. Мельник // Тези міжвузівської науково-практичної конференції “Економічна стратегія розвитку підприємств: регіональні аспекти” (4–5 листопада 2010 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2010. – С. 41–42 (0,18 друк. арк.).

16. Мельник Т.Ю. Облік в системі інформаційного забезпечення процесу контролю / Т.Ю. Мельник // Матер. міжнар. науково-практ. Інтернет-конф. “Ефективні механізми інноваційно-технологічного розвитку сучасного суспільства” (4–5 грудня 2012 р.). – Житомир: Рута, 2013. – С. 179–181 (0,14 друк. арк.).

17. Мельник Т.Ю. Напрями удосконалення обліково-інформаційного забезпечення процесу контролю формування фінансових результатів підприємства / Т.Ю. Мельник // Тези доповідей ІІ Міжнар. науково-практ. конф. “Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю суб’єктів господарювання” (25–26 квітня 2013 р.). – Макіївка: МЕРІ, 2013. – С. 103–105 (0,14 друк. арк.).

18. Мельник Т.Ю. Рентабельність в системі оцінки і контролю фінансових результатів діяльності підприємства / Т.Ю. Мельник // Зб. текстів доповідей за

матеріалами XIII Всеукраїнської науково-практ. конф. “Статистична оцінка соціально-економічного розвитку” (23 травня 2013 р.). – Хмельницький: ХУУП, 2013. – С. 187–189 (0,17 друк. арк.).

19. Мельник Т.Ю. Сутність обліково-аналітичного забезпечення контролювання діяльності підприємства / Т.Ю. Мельник // Формування ефективної моделі розвитку підприємства: тези I міжнар. науково-практ. конф. (21–22 листопада 2013 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2013. – С. 179–182 (0,18 друк. арк.).

20. Мельник Т.Ю. Управлінський облік в системі контролювання фінансових результатів підприємства / Т.Ю. Мельник // Облік, аналіз і контроль в умовах сучасних концепцій управління економічним потенціалом і ринковою вартістю підприємства: зб. тез доповідей на II міжнар. науково-практ. Інтернет-конф. (23–24 січня 2014 р.). – Житомир: ПП “Рута”, 2014. – С. 100–102 (0,11 друк. арк.).

21. Melnik T. The concept of internal control in foreign practice / T. Melnik // Current Trends in Young Scientists’ Researches: book for Paper // All Ukrainian Scientific and Practical Conference (April 16, 2014). – Житомир: ЖДТУ, 2014. – С. 182–186 (0,21 друк. арк.).

22. Мельник Т.Ю. Ознаки корисності обліково-аналітичної інформації в системі контролювання фінансових результатів підприємства / Т.Ю. Мельник // Сборник трудов VIII междунар. научно-практ. конф. “Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы” (Полесский государственный университет, 17 октября 2014 г.). – Пинск, 2014. – С. 115–117 (0,18 друк. арк.).

23. Мельник Т.Ю. Управлінський аналіз беззбитковості в системі інформаційного забезпечення контролювання фінансових результатів / Т.Ю. Мельник // Особливості формування ефективної інноваційно-інвестиційної моделі розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання: тези II міжнар. науково-практ. конф. (20–21 листопада 2014 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2014. – С. 195–198 (0,20 друк. арк.).

24. Мельник Т.Ю. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу в системі контролювання фінансових результатів / Т.Ю. Мельник // Проблеми та перспективи розвитку теорії і практики обліку, контролю, економічного аналізу і статистики: зб. тез доповідей Міжнар. науково-практ. конф. (5 грудня 2014 р.). – Тернопіль: Астон, 2014. – С. 85–87 (0,13 друк. арк.).

25. Мельник Т.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення податкового контролю створеного прибутку на підприємстві / Т.Ю. Мельник // Проблеми інтеграції облікових підсистем фінансового, податкового, управлінського і статистичного обліку в умовах гармонізації законодавства України до вимог європейських стандартів: зб. тез доповідей на III Міжнар. науково-практ. Інтернет-конф. (27 січня 2015 р.). – Житомир: ПП “Рута”, 2015. – Ч. 1. – С. 118–121 (0,19 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Мельник Т.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет

Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2016.

У дисертації обґрунтовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення контролювання фінансових результатів підприємств. Уточнено трактування поняття “контролювання фінансових результатів” та вдосконалено його класифікацію. Обґрунтовано організацію обліково-аналітичного процесу на основі виділення окремих етапів та взаємозв’язків між ними. Надано рекомендації з удосконалення бухгалтерського обліку формування фінансових результатів у системі рахунків (за видами діяльності, джерелами формування витрат та доходів, центрами відповідальності) та звітності (на основі упорядкування і розширення її показників щодо відображення процесу розподілу прибутку). Запропоновано інструментарій управлінського обліку фінансових результатів. Обґрунтовано системи аналітичних показників з метою створення інформаційного забезпечення контролювання формування, розподілу та використання фінансових результатів.

Ключові слова: фінансові результати, витрати, доходи, система контролювання, обліково-аналітичне забезпечення, бухгалтерський облік, аналіз.

АННОТАЦИЯ

Мельник Т.Ю. Учетно-аналитическое обеспечение контролирования финансовых результатов предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет Министерства образования и науки Украины, Житомир, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических и развитию организационно-методических положений, а также разработке практических рекомендаций по усовершенствованию учетно-аналитического обеспечения контролирования финансовых результатов предприятий.

Объектом исследования являются процессы учетно-аналитического обеспечения системы контролирования формирования, распределения и использования финансовых результатов предприятий.

Предметом исследования является совокупность теоретических, методических и прикладных аспектов учетно-аналитического обеспечения системы контролирования финансовых результатов предприятий.

В работе исследована сущность и уточнено понятие “контролирование финансовых результатов”, что послужило основой развития организации и методики формирования информационных ресурсов относительно финансовых результатов в системе бухгалтерского учета и анализа. Обоснована структура учетно-аналитического обеспечения системы контролирования финансового результата предприятия на основе выделения двух направлений формирования информации (внутреннего и внешнего), обеспечивающихся отдельными видами учета и анализа и системой отчетности. Усовершенствована классификация контролирования финансовых результатов на основе обоснования необходимости выделения дополнительных признаков относительно направления контролирования; аналитичности, объектов, этапов та субъектов контролирования, позволяющих

повысить эффективность системы контролирования и сформировать учетно-аналитическое обеспечение её функционирования.

Обосновано, что организацию учетно-аналитического обеспечения контролирования финансовых результатов необходимо рассматривать как непрерывный, последовательный процесс формирования информационных потоков, включающий определенную совокупность стадий и соответствующих этапов по сбору, обработке, хранению и передаче информации.

Исследованы организационные и методические подходы к формированию информации о финансовых результатах в системе бухгалтерского учета. Даны рекомендации по усовершенствованию формирования информации о финансовых результатах на бухгалтерских счетах на основе: выделения отдельного синтетического счета для формирования доходов по центрам ответственности; упорядочения формирования финансовых результатов по видам деятельности; разграничения хозяйственных операций в соответствии с их участием в создании финансового результата и стоимости предприятия.

В работе была исследована сущность управленческого учета, что позволило выделить и обосновать присущие ему инструменты для информационного обеспечения контролирования финансовых результатов (формирование центров ответственности за финансовыми результатами; бюджетирование прибыли; управленческий контроль прибыли за объектами реализации через методы учета доходов и расходов; оценка полученного финансового результата на основе точки безубыточности; построение аналитических счетов для формирования финансовых результатов; система управленческой отчетности), использование которых создает предпосылки для оптимизации расходов и доходов, принятия эффективных управленческих решений.

С целью повышения информативности показателей финансовой отчетности о доходах, расходах и финансовых результатах для разных субъектов контролирования разработана усовершенствованная форма №2 “Отчет о финансовых результатах (Отчет о совокупном доходе)” в разделе I “Финансовые результаты” на основе четкого разграничения формирования финансовых результатов по видам деятельности (операционная, финансовая, инвестиционная) и введения дополнительных показателей относительно распределения прибыли по соответствующим направлениям (употребление, накопление, резервирование).

Предложена система экономических показателей для оценки и контролирования финансового результата на предприятии путем их рационализации на основе выделения отдельных блоков показателей (соотношений; тенденций; сценариев развития), адаптированных к определенным в исследовании информационным ресурсам, что обеспечивает возможность проведения качественного анализа для процесса контролирования формирования, распределения и использования финансовых результатов.

Обоснована необходимость использования методик управленческого анализа для оценивания показателей прибыли на разных уровнях её формирования (объекты деятельности, центры прибыли, покупатели, предприятие в целом), что обеспечивает получение мощного инструмента для контролирования финансовых

результатов предприятий, определение потенциальных изменений в ассортименте продукции, объемах реализации, ценах и себестоимости, позволяет осуществлять гибкое планирование в оперативном режиме.

Разработана концептуальная модель комплексного анализа в системе контролирования распределения и использования финансового результата, что позволяет оптимизировать источники формирования элементов собственного капитала, индивидуальное и коллективное потребление имеющихся финансовых ресурсов собственниками и персоналом предприятия, а также научно обосновать эффективность вложения прибыли в ресурсные объекты хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: финансовые результаты, расходы, доходы, система контролирования, учетно-аналитическое обеспечение, бухгалтерский учет, анализ.

ANNOTATION

Melnik T.Y. Accounting-analytical providing of the enterprises' financial results control process. – Manuscript.

The thesis of obtaining a candidate's degree of economic sciences in speciality 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2016.

Theoretical grounds and practical recommendations about improvement accounting-analytical providing of the financial results control process have been substantiated in the thesis. The interpretation of the “financial results control process” has been clarified and its classification has been improved. Organization of accounting-analytical allocation process based on the individual stages and the relationships between them has been grounded. The recommendations for financial results formation accounting improvement in the system of accounts (by the types of activity, by the sources of revenues and expenses formation, by the responsibility centers) and reporting (based on the arrangement and expansion of its indicators of the profit distribution process reflection) have been given. The financial results management accounting toolkit has been proposed. The analytical indicators systems have been grounded with the aim of creation the information support of financial results formation, distribution and use control.

Key words: financial results, expenses, revenues, system of controlling, accounting-analytical providing, accounting, analysis.

Підписано до друку 12.02.2016 р. Формат 60x90 1/16

Папір друкарський. Друк офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Замовлення № 694.

Віддруковано з готових оригінал-макетів автора
у Житомирському державному технологічному університеті
вул. Черняхівського, 103, Житомир, 10005

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.